

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Demian Tudor

ABONAMENTUL:
Pentru particulari pe an 6000 lei.

PĂCATUL STRICĂ ORDINEA DIN LUME

Motivul creării lumii, trebuie căutat în Dumnezeu, nu într-o necesitate în afară de El: este bunătatea, o formă a iubirii. Dumnezeu, care are viața dela sine, împărtășește din ea și altora. În aceasta constă bucuria creației. Scopul creației trebuie căutat tot în Dumnezeu: „Dela El, prin El și întru El”. (Roman 11,36). Viața este un circuit: dela Dumnezeu spre El. În contactul acesta de viață constă fericirea. Voința lui Dumnezeu, așezată în lume, este legea morală.

Grecii numiau „Kosmos” ordinea, armonia și frumusețea din lume, după care putem cunoaște înțelepciunea și atotputernicia Creatorului. (Rom. 1, 19–20). În această frumusețe desăvârșită se amestecă însă acum și note stridente: Durerea, moartea și răul. Mîntea omenească din toate vremile și a pus chinuitoarea întrebare: Cum au ajuns aceste scăderi în lumea cea creată de Dumnezeu? Provin ele dela Creator sau au fost introduse din altă parte? Toate religiile au de scop să afle o deslegare la această problemă. Toate sunt de acord că în trecutul neamului omenesc s'a petrecut o tragedie și că un blestem apasă asupra omului.

Prin o povestire, pe cât de simplă pe atât de plină de adevăr, Biblia ne spune că Dumnezeu a creat pe om după „chipul și (spre) asemănarea” Sa. (Fac. 1,26). În trupul făcut din pământ, Creatorul a suflat din sine „suflare de viață, și s'a făcut omul cu suflet viu”. (Fac. 2,7). Din această „suflare” a lui Dumnezeu trăiește viața omului. Cu amintirea celei dintâi sărutări dumnezeiești pe buze, pornește omul în viață.

„Chipul lui Dumnezeu” îl avem în noi: în rațiune (intelligență) și libertatea de voință. Prin supunerea de bunăvoie a voinței sale față de voința lui Dumnezeu (a legii morale) omul este chemat a se ridica însuși la „asemănarea” cu Dumnezeu.

Păcatul strămoșesc a stricat firea omenească. În Adam, ca într'un sămbure, era prezent întreg neamul omenesc. Deaceia păcatul lui Adam se moștenește prin naștere trupească de către fiecare om. În păcatul săvârșit de Adam găsim: trufie, neascultare (nesupunere), lipsă de recunoștință, neîncredere și răsvărtire împotriva lui Dumnezeu. Nici o urmă de căință. Urmările aceluia păcat sunt: întunecarea minții, slăbirea voinței până la aplecarea ei mai mult spre rău, neliniște în conștiință, boli și slăbiciuni în trup și moartea. De când se naște, omul desfigurat de păcatul strămoșesc, este victima luptei dintre trup și suflet (Gal. 5,17) care sfârșește cu moartea. Nu Dumnezeu a făcut moartea, nici nu se bucură de ea. El a făcut pe om spre nestrăicuire, dar prin pisma diavolului a intrat moartea în lume. (Întel. lui Solomon 1,13 și 2,23–24). În rugăciunea de deslegare pentru morți se spune că Dumnezeu prin moarte tale legătura dintre trup și suflet, pentruca „răntatea să nu fie fără de sfârșit”.

În fiecare păcat personal, omul repetă oarecum păcatul lui Adam, întrebunțând rău libertatea sa de voință. Viața inimii stă în iubire. Păcatul este — după fer. Augustin — o iubire dezordonată. Dumnezeu este obiectul cel mai vrednic de iubire. Când schimbăm pe Făcător cu făptura și dăm acestuia iubirea ce i se cuvine lui Dumnezeu, atunci rupem ordinea firească: păcătăm. Păcatul e o înstreinare voită dela Dumnezeu, o întoarcere cu spatele către izvorul vieții. Este iubirea de sine până la disprețul lui Dumnezeu.

Păcatul este o orbie sufletească, pricinuită de trufie și de dorința de independentă față de Dumnezeu. El este și o minciună, pentrucă ademeneste, dar nu poate da sufletului bucuria făgăduită. Urmarea lui este amărăciunea și scârba. Răul, ce naște din păcat, nu trebuie

considerat ca o ființă cu existență proprie. Răul este numai absența binelui, după cum întunecul este absența luminii.

A Pe lângă lucrul legăturii de viață cu Dumnezeu, prin egoism, păcatul rupe și comunitatea de interes (solidaritatea) cu semenii noștri, fiind sursă de invidie socială.

Vindecarea de păcat ne-o aduce numai Fiul lui Dumnezeu, cel întrupat. În El (Cuvântul) se află icoana cea originală a tuturor celor create. Luând trup omenesc, El a venit nu numai să ne dea cuvintele Vieții, ci să ne înfățișeze însuși modelul cel de Viață adevărată, întunecându-ne și pădă. El a refăcut legătura de viață a omului cu Dumnezeu.

In mijlocul lumii desfigurate prin păcat, Iisus Hristos a adus lumina Adevărului. El este nu numai Lumina lumii, ci și Viața ei, pentru că viața adevărată constă în lumina sufletului. (Ioan 1,4). Porunciile Lui sunt tot atât de ușor de împlinit în calea Vieții.

Pe lângă încredințarea omului, Iisus Hristos renunță strict la orice drept de om prin păcat în ordinea Vieții. Fiapul lui Dumnezeu, care păcălește abia după prapăd, prapăd este o deplină reparare prin opera Mântuitorului. El este numele de război pe care toată făptura cea

Știm câte ceva și despre celalalți din catastrăful dumnezeesc. Vartolomeu osteni prin Arabia. Vameșul Matei, lăsând slujbă rentabilă ca aceea, se arde pe rug în Etiopia, pe unde a cuvântat. Filip prin Frigia. Iacov al lui Alfeu prin Palestina unde-l lapidează cu pietre și-l străpung cu pîlulugul. Iuda Tadeul prin Arabia și Armania. Simon părăsește sectă încăpățanată ca aceea a zeloților pentru a zăbovi pentru Hristos prin Egipt. Toma prin Persia și India.

Despre fiecare știm câte ceva. Toți sunt trecuți în minele, cu rugăciuni și cântări. Numai unul, cel dela sfârșitul catalogului, n'are pagină în istorie, n'are zi și nici pomente în sinocsar. Se știe de ce. A venit la urmă la Hristos. Și n'a stat până la capăt, până la cruce. S'a desprins, s'a șters singur el însuși din registrul sfânt. S'a absentat cu voia la strigarea dumnezeescului apel.

Petru a venit primul, s'a dărut cu totul și-a rămas până la cruce, până la sfârșit primul „inter pares“.

Iuda a venit la Domnul Hristos în urma lui Petru și poate chiar în urma tuturor. Stăgutul, frecvența și convențiile lui cu Mântuitorul au fost mai scurte, mai necomplete decât a celorlalți unsprezece. A venit după ce-o fi luat informații multe și amănunțite. A venit tînjind și s'a plictisit repede. De aceea e ultimul, e „pleava“ apostolilor.

În multe te poți lăsa ultimul: la dobîndirea averilor, a rangurilor, a distracțiilor, la mese, la ospete; numai aci nu te lăsa la urmă de tot: la omenie, bunăcuviință, manieră creștină, jertfire, îngăduitoare purtare cu cel de jos, respectarea avutului altuia și eel public, de să fi se pară că-l întreci tot pe-al zecelea de pe stradă în privința aceasta, aci nu te lăsa la urmă. Aci, la „scrierea numelor voastre în ceruri“ să nu fiți depășțiți.

Nu veni târziu la filosofia evangheliilor. Nu veni ultimul. Ultimul adesea se estompează și se confundă cu anonimi, cu Iuda.

Vino la Hristos din pruncie; nu la bătrânețe când nu mai ești bun de nimic. Și-l dacă vini să rămâni până la sfârșit.

Să nu intri în biserică la sfârșitul slujbei. Să vini de dimineața. Și dacă ai venit, să nu tești în cursul ei.

Vino după pilda lui Petru, Andrei și celorlalți încă nouă. Nu veni și nu te lăsa înscris după pilda celui din Iscarlot.

Pr. GH. PERVA

A.

Nu fi ultimul

...în catalogul celor unsprezece sfinți apostoli meditănd asupra felului în care au fost chemați, asupra timpului în care au intrat și au stărut în apostolenie, nu poți să nu compari totul cu viața ta de creștin.

Petru e în frunte. E chemat întâiul. E bătrânul cel dintâi, cel dintâi, cel dintâi și cel dintâi al tuturor. Nu a fost de la începutul creației. Așa a fost de la începutul creației. La început, înainte de vreme, a fost lut moale, om trupesc, om înzestrat, care se așază, se întinșă și se tepește. Cu vremea însă, cu zăbăvirea petrecere în preajma lui Iisus, prin zăbăvirea practică a celor sfinți, ajunge în altă stare, în altă stare.

Andrei, Iacov și Ioan, următorii în catalog, de asemenea sunt printre întâii ostentorii, printre întinșii și mai agreabili Domnului.

Andrei, coboritorul cu predicarea până prin meledaguri noastre și-a luat crucea în spate cu toată seriozitatea. Iacov cel bătrân predica până la decapitare. Ioan, cărătul cu inima și înțrăpătul cu spiritul, se pare că nu l-a început pînăntul de dormite ce era de cer și de sanul lui Iisus.

Gândiți-vă că și în clipa aceasta în regiunile-lovite de secetă sunt mii de copii cari nu au ce mânca. Ajutați-i!

Voi mâncați azi pâine. Dar cei din Moldova? Ajutați-i!

dejde întruparea lui Mesia. — Adeseori au cercetat pe profesii: „cine este cel ce trebuie să vie?” Ce nume va purta El printre oameni?

Dar întocmai cum numele lui Dumnezeu Tatăl, nici numele pământesc al Cuvântului nu se putea face cunoscut oamenilor.

Nimănui, nici lui Moisi, nici profesilor n'a fost descoperit numele lui Mesia.

David a vorbit de Hristosul lui Dumnezeu. Ieremia în multe celebrări a sărbătorit slava lui Mesia, cel ce trebuia să vie.

Isaia a grăit: „Il vor numi Minunat Sfetic, Dumnezeu tare, Părintele vecinicilor, Domn al păcii” (Is. 96).

Pe când el profesia umilința întrupării Sale, Psalmistul David mărturisește cu buzele lui de tină despre cel ce trebuia să vie, acest umil adevăr: „dar eu nu sunt decât un vierme, un om, am ajuns de ocara oamenilor și disprețuit de popor” (Ps. 22, 7). — Aceste umilințe a Cuvântului dumnezeesc se întâmplă pentru că El într'atât se umilește pe Sine, prin aceasta, dar se înalță cu preamărire negrădită în ochii Tatălui Ceresc.

Se aseamănă unui vierme al pământului, unui sârman păcătos, deși Dumnezeu Tatăl i-a spus: „Tu ești Fiul meu, Eu astăzi te-am născut” (Ps. 2, 7). Toate acestea potrivite după cuvântul dumnezeescului ap. Pavel: „că este dator să îplinească toată legea” (Galat. 5, 3). Ba mai mult; s'a umilit într'atât prin milostivirea Sa, de a ierta pe cei păcătoși; iar prin supunere de a se da pe sine jertfă de bună voie, vărsându-și sângele său „aflându-se la înfățișare ca un om, s'a smerit făcându-se ascultător până la moarte; și încă moarte pe cruce” (Filip. 2, 8).

„Pentru aceasta și Dumnezeu l-a preainălțat pe dânsul și i-a dăruit lui nume, care este mai presus de tot numele” (Filip. 2, 9).

El se rânduiește printre păcătoși, printre cei robiți, printre sclavii boalelor, iar Dumnezeu îl numește Iisus, celiace înseamnă: Mântuitor, Slobozitor, Răscumpărător.

Ingerul Domnului i-a adus pe pământ între oameni acest nume, pe care însuși Dumnezeu i l'a dat, deoarece numai Lui îi rămâne dreptul de a da cuiva numele de Mântuitor, potrivit făgăduinții de demult (Geneză 3, 15).

Acest nume i-a fost dat lui în ziua circumciziei, deoarece acela care primește umilirile acestei datine iudaice, în chip minunat s'a degajat de toate îndatoririle operii sale sublime de mântuire. El a fost un credincios tăiat împrejur, așa cum spune Apostolul: „dator să îplinească toată legea”. (Galat. 5, 3) iar această sarcină, El a desvârșit-o prin faptele lui, chiar dela început.

Zice Eliazar: „Iisus s'a dat ca Mântuitor al poporului Său și ca să câștige un nume nemuritor (I Mac. 5, 6). Duhul Sfânt îi asigură acest nume.

Curile tuturor oamenilor îl strigă și îl șoptesc din veac în veac, iar Iisus aduce fiecăruia numai folos. „Ca întru numele lui Iisus să se plece tot genunchiul; al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesupt. Și să mărturisească toată limba, că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl” (Filip. 2, 10—11).

Și alți oameni au avut numele de Iisus. Dar ei pe bună dreptate nu au meritat acest titlu purtat cu atâta glorie de fiul sf. Fecioare Maria. Nici Iosua, slobozitorul poporului lui Dumnezeu „ajuns cărmuitor al lui Israel” (I Mac. 2, 55), nici Iisus marele preot (Zab. 3, 8), nici Iisus Fiul lui Ioțadac (Ag. 1, 1).

Unul dintre ei a scăpat poporul din robie, altul a păzit poporul în războaie și al treilea a salvat poporul din foamete. Față de aceștia trei „toate limbile” trebuie să mărturisească că Izbăvitor cu cel mai bun nume este numai Iisus Hristos, pentru că El a venit între noi, ca să ne izbăvească din robia păcatului, răul prin excelență.

Slobozitorul poporului lui Dumnezeu, l-a mântuit prin truda și prin suferința lor. Noul Iisus l-a mântuit prin vărsarea scump sângelui său, mergând spre Crucea răstignirii. De asemenea Pilat a scris pe tăblița crucii și pironită deasupra capului său acest nume care a fost primit și într'adevăr recunoscut: „Iisus Nazarineanul, Regele Iudeilor” (Ioan 19, 19). A fost scris evreeste ca poporul să-l poată citi; în grecește pentru că învățații și filozofii să-l înțeleagă să-l cunoască și să-l îngâne; și în sfârșit în latinește pentru că aceasta era limba oficială a celui dintâiu imperiu universal.

Romanii stăpâneau lumea, grecii erau pionierii culturii și civilizației universale, iar evreii moștenitorii făgăduinții. Toți veneau rânduri, să citească titlul și să repete acest nume „mai dulce decât vinul, mai mirositor decât balsamul, căci mir vărsat este numele Lui” (Cânt. Cântărilor 1, 1—2).

Toate noroadele pământului cred și se închină numai acestui nume, așa cum au prezis profetii:

„Și întru numele lui vor nădăjdui toate neamurile”. (Mat. 12, 21). „Intru nimeni altul nu este mântuire, pentru că nu este sub cer alt nume dat oamenilor, întru care să ne mântuim noi” (Fapte 4, 21). Este o grație a Duhului Sfânt, numai pronunțând acest nume.

Pângăritorii, cei ce vor lua numele lui Dumnezeu în deșert, săvârșesc înaintea feței Domnului, greșală de neiertat, — o crimă — ceea ce în termen moral numim păcat de moarte.

Noi, chemându-l în rugăciunile noastre, ne încredințăm de toate trebuințele unui folos puternic.

„In numele meu — a zis Iisus — diavoli vor scoate”. Să nu avem o clipă de ispitire în care să nu chemăm prin rugăciune numele lui cel sfânt. — „In limbi noi vor grăi”, propovăduind credința și sădind convingerea religioasă în suflete. „Șerpi — veninoși — vor lua în mână”, și nimic nu se va întâmpla. „Și de vor bea ceva aducător de moarte, nu i va vătăma pe ei; peste bolnavi mâinile își vor pune și bine se vor face” (Mc. 16, 17—18).

Acest nume trebuie să fie strigătul nostru de bucurie. Prin el să ne mângăiem durerile și tristețea care ne cuprinde atât de des inimile. Oare, există ceva mai dulce și mai mângăietor decât acest nume sfânt a lui Iisus? În urechile noastre sună vre'o metodie mai sublimă, iar în suflete există alt ecou cu rezonanță atât de clară și puternică ca numele Său?

Există vre'un cântec de nădejde la care să ne tresalte inima ca acest nume simplu. Acest nume l-am primit cu toții din gura mamei și ni s'a adâncit în inimă atât de frăinic, că nimic nu-l poate smulge.

În mijlocul tumultului vieții și al oricărui sbucium, ne aduce mângăerile după care suspinăm împreună cu toate nădejțile cerute de noi.

Să învățăm la rândul nostru și să arătăm acest nume Dumnezeesc copiilor, a căror creștere ne a fost încredințată nouă.

Acest nume cuprinde în el credința noastră întreagă. Adăpostește în sine arătarea întrupării Sale, mistica lui umilință a anilor de propovăduire, a neegalatei Sale învățături, învierea cu toate suferințele eroice prin care noi am câștigat mântuirea. Care dintre mame nu mărturisește împreună eu cea a sf. Ioan Hrisostom, că nimic nu a mișcat urechea și sufletul copiilor ca numele lui Iisus. Este primul cuvânt îngânat de copii.

Așa cum a strigat Psalmistul, cu mult timp înaintea noastră, să grăim pururea și noi: „Bine cuvintează suflete al meu pe Domnul și toate cele dinlăuntru meu, să bine cuvinteze numele cel sfânt al lui” (Ps. 102, 1).

Cheamăm numele Domnului Iisus în fiecare clipă a vieții noastre, pentru că în tot momentul avem trebuință de mântuire.

Să-l invocăm pururea în rugăciune că El, deloc nu întârzie să vină, ca să ne izbăvească de tot ce ne apasă. Pe nimeni nu refuză. „Eu voi tresălta de veselie întru Domnul — spune prorocul — bucura-mă-voi purur. eade Dumnezeul mântuirii mele” (Avac. 3, 18).

Numa sfânt! Tu ești tot ce mai avem azi. Pămâi întru noi; căci spre Tine fără încetare avem gura deschisă și inima primitoare. Tu ești puterea, viața noastră și mângădarea cea de toate zilele.

C. C.

Românii arădani în frământările anilor 1849-50

Cap. IV.

Sinodul eparhial din 23 Iulie 1850.

a) Participanții.

După multele și îndelungatele peripeții de crise, primul sinod eparhial adunat din inițiativă liberă românească, s'a deschis în Arad, în biserica catedrală, în ziua de 23 Iulie stil vechiu, 1850.

Numărul participanților este destul de redus, dacă vom avea în vedere numărul celor propuși de episcop. Ei sunt următorii: *Cherasim Raț*, episcopul eparhial, ca președinte, *Ioan Atzél* comisar regesc pentru sinod; apoi protopopii: *Afanasi Boșco*, protopop al Orăzii și președinte al Consistorului de acolo. Acesta ca protopop nu s'a remarcat prin vreo activitate deosebită. A avut însă un proces cu mare răsunet, purtat în fața

Consistorului din Arad, în care era acuzat de mai multe păcate. N'am cercetat mai de aproape actele acestui proces. Știm însă că oamenii regimului revoluționar din 1848-49, au făcut să fie suspendat din oficiu, dar stăpânirea austriacă revenită, l-a repus în post. Al doilea protopop care subscrie actele sinodului este *Georgiu Dan*, al Chișineului; după el subscriu *Teodor Popoviciu*, al Șiriei și *Arseniu Adamovici*, al Beiușului. Acești trei erau cei mai bătrâni protopopi din eparhie. După ei subscriu cele două rudenii ale episcopului: *Ioan Raț*, protopopul Aradului, nepot și *Terențiu Raț*, protopop al Inăului, fiul episcopului. Ambii protopopi erau oameni de o cultură frumoasă, teologică și filosofică, după moda vremii. Terențiu de pildă, era de abia un tânăr de 26 de ani în vremea aceea. În catalogul hirotoniților pe anul 1847 aflăm despre el următoarele date: „vârsta, 23 ani, născut în Arad, vorbește limbile: română, maghiară, germană, sârbă și latină. A absolvat Academia de drepturi în Oradea și Teologia în Arad. Hirotonit la 25 Decembrie”. Această mențiune despre cultura tânărului protopop, nu prea rară în vremea aceea, îi face cinste, și nici astăzi, după un veac de desvoltare, nu prea mulți teologi s'ar putea lăuda cu ceva mai mult.

Ioan Raț, protopopul Aradului, era mâna dreaptă a episcopului mereu bolnăvicios, în administrarea eparhiei. El figurează în cele mai multe din comisiile de anchetă disciplinară sau de alta natură.

Protopopii *Gavril Neteu*, al Luncii (jud. Bihor), *Petru Moldovan* al Hălmașului, *Simeon Bica* al Beliului; apoi asesorii *George Tapoș*, *Iosif Belș*, *Teodor Bucatoș*, *Ioan Muntean*, *Miron Nicodim*, *Georgie Vasilevici*, completează rândul clericilor în număr total de 17 persoane. Tot aci semnează și profesorul de teologie *Ghenadie Popescu*, o figură însemnată a clegului românesc din vremea aceea. Aceștia din urmă, asesori consistoriali erau recrutați dintre preoții mai tineri, dar cu pregătiri frumoase în științele dreptului, filosofiei și teologiei. La ei face aluzie episcopul Raț când scrie Ministrului de Interne, în 24 Aprilie — 6 Mai 1850, că ar vrea să convoace, pe lângă protopopi, și „din preoțimea mai cultă, dela care — zice el — aștept multă ușurare”. Amintim pe unul dintre ei, *Georgiu Vasilevici*, paroh în Giula, despre care cetim în catalogul hirotoniților pe 1847, că avea „vârsta: 26 ani, născut în Micălaca, știe limbile: maghiară, latină, română, germană, sârbă. A terminat Academia de drepturi în Oradea și teologia în Arad”¹⁾.

¹⁾ Arhiva Episcopiei Aradului Nr. 8/1848.

Dintre mireni au participat: Ioan Arcoși „sonator orgului Arad”; Georgie Caba, „Alimentariu Comisariu”; Paul Petrila, „advocat”; Atanase Șandor, „M.(edicina) Dr., Profesor la preparandia română”; Dimitrie Haica, „advocat”; Georgiu Popa, „jude cercelariu în comitatul Aradului”; Mihail Cociuba, „Ord. Fiscariu al Comit. Arad”; Grigoriu Popoviciu, „advocat”.

Au fost aleși doi secretari: unul din partea clerului, Petru Chirilescu, paroh în Chitighaz, și altul din partea mirenilor, Ioan Popoviciu, avocat. În total 27 participanți, în afară de episcop și comisar, 17 clerici (9 protopopi, 7 preoți și 1 profesor de teologie) și 9 mireni. Aceștia au fost participanții la sinodul din 23 Iulie 1850. Aruncând o privire peste numele lor ne surprinde dela început, numărul extrem de redus, mai ales în comparație cu sinodul din Martie 1849, la care au participat 51 deputați.¹⁾ Deși participanții sinodului din 1850, sunt așa zicând crema intelectualității române din vremea aceea, totuși ne surprinde absența unor elemente de nu mai puțină valoare, cari, de altfel, au participat la sinodul din 1849, cum sunt Nicolae Jiga, Alexandru Gavra, Moise Ghergariu, Demetriu Constantin, ca să amintim numai pe câțiva. Explicația acestui fapt o vedem în curioasa dispoziție ministerială, de care se lega strâns Atzél, ca să nu participe decât protopopii sau substituiții lor, iar dintre mireni pe jumătate numărul clericilor. Se înțelege că în felul acesta numărul membrilor sinodului nu putea fi prea mare, și au fost preferați dintre mireni, cei din slujbe și officii publice, cari locuiau, aproape toți în Arad.

Cu toate aceste îngrădiri, sinodul din 1850 a fost dacă nu cantitativ, cel puțin calitativ, bine reprezentat. Hotărârile aduse, care așteptau tot atâtea lipsuri, adânc simțite în viața noastră bisericească și culturală, sunt exprimate într-o formă mult mai precisă și mai documentată, decât forma în care ele erau prezentate în Chișineu, cu un an înainte.²⁾

b) Desfășurarea Sinodului

În ziua de 23 Iulie și 4 August, în vechia biserică zisă catedrală de pe malul Mureșului, erau adunați membrii chemați la sinod, împreună cu o mulțime mare de popor. Protopopii Atanase Boțco, al Orășii și Ioan Raț al Aradului, au fost delegați să poartesca pe Comisarul regesc al Sinodului, Ioan Atzél, să ia parte la slujba *Cnemării Duhului Sfânt*. Așteptându-le dintr-o parte, au pornit la biserică, unde, împreună cu poporul, au ascu-

tat „cu cucerie”, sf. Liturgie, în cursul căreia, după o datină veche, „la toate sinodele observată”, reprezentanții clerului „s'au cuminecat”. După Liturgie s'a slujit *Chemarea Duhului sfânt*, încheiată cu un cuvânt potrivit al Episcopului, la sfârșitul căruia, cei nehemati la sinod au fost sfătuiți să părăsească biserica. Apoi Episcopul a deschis sinodul, prezentând pe comisarul Atzél.

Deschis fiind sinodul, Episcopul a luat cuvântul și și-a arătat recunoștința față de „prea bunul Monarh”, că a îngăduit credincioșilor Bisericii răsăritene din dieceza aceasta de a ținea Sinod. Națiunea română a fost întotdeauna una dintre cele mai credincioase Tronului austriac și această credincioșie și a arătat o mai ales în timpurile „cele mai pernicioase ale turburărilor”.

Acum din nou, în numele Sinodului, care reprezintă poporul, episcopul se roagă pentru sănătatea și îndelunga stăpânire a Casei de Austria și a împăratului Francisc Iosif I. În sfârșit roagă pe comisarul regal să binevoiască, „această declarare omagială a credinței și iscusitele simțăminte la timpul său a le subțerne Miestății Sale”.

După această cuvântare protocolară a vorbit comisarul regesc Ioan Atzél „descoperind bucuria sa, cumcă prin aceasta a dobândit ocaziunea de a dovedi în cât dorește fericirea și înaintarea națiunii române”. Ipocritul declară „*chiar că toate lucrurile Sinodului care sunt în competența sa strânsa (stricta), ce sunt în competența părții la prea înaltului d'Împărat și a Mărețeniei noastre vdatei Mărețeniei, să nu se abată dela lucrurile care sunt în competența Sinodului, ca să nu se abată dela lucrurile care sunt în competența Sinodului, Școală și creștere (= Educație)”. Tare-i mai era teamă comisarului Atzél, că sinodului se vor înfruntă cu el, desigur, discutiile cu caracter politic, în legătură cu drepturile naționale ale poporului și Bisericii române, care au abuzat în Sinodul sibiian din Martie și August 1849, și au avut în vedere, în*

Există o teamă generală în cercurile conducătoare ale monarhiei austriece, alimentată de demersurile naționale românești și de președintele Românilor îndreptate spre frații lor din Principatele ce aceștia au întreprins în înfruntarea „pericolului deosebit” astfel a fost judecată³⁾ „Promemoria” lui Șaguna, tot astfel sinodul sibiian, și desigur aceste temeri existau, însă mai accentuate, și în deschiderea sinodului arădan. Această admisie răspândită în jurul demersurilor românești a determinat categoric instrucțiunea dată comisarului regescului sinod.

Cu cuvântarea comisarului Atzél, prima sesiune a sinodului arădan a luat sfârșit, și s'a deschis ședința a doua, în ziua de 5 August, la care au participat șefii Dr. Ștefan Păun și Ștefan Tănasău, (Bla), 1946/1947

¹⁾ Ed. I. Găvănescu: Sinodul dela Chișineu-Arad, Selonai-attea deschiderii, în „Biserica și Școala” an 1946, p. 67
²⁾ Ibidem.

Ș. dinți următoare a avut loc a doua zi, în aceeași biserică catedrală și cu participarea acelorași membri. S'au ales doi martori pentru ducerea Protocolului sinodal, în persoana preotului Petru Chirilescu din Chitighaz, din partea clerului, și a avocatului Ioan Popovici, din partea mirenilor.

Tot ca formalitate premergătoare s'a dat citire celor două rândueli ministeriale cu privire la convocarea și compunerea sinodului. Primă este scrisoarea Comisarului regesc pentru afacerile civile ale Ungariei *von Geringer*, Nr. 616 din 20 Aprilie 1850, prin care comunică îngăduința, solicitată de la Ministerul de interne, cu Nr. 2208 din 18 Aprilie același an, de a ține sinod compus numai din Protopresbiteri, iar dintre mireni pe jumătate numărul celor dinții. Cunoaștem nemulțumirile provocate de acest ordin aspru, precum și demersurile pentru îndulcirea lui, din capitoul anterior, punctul c.: „Peripețiile convocării sinodului din Iulie 1850”. Urmarea acestora a fost rânduelala, citită acum în sinod, a „consilierului de secțiune *De la Motte*”, Nr. 2844 din 22 Iulie stil nou, prin care se conde a se chema în locul protopopilor neputincioși, membri dintre asesorii consistoriali, profesorii de teologie sau alți parohi harnici.

După aceste formalități de rigoare, Episcopul a luat cuvântul arătând, că Sinodul nu are de gând să aducă vreo „strămutare dogmelor bisericii răsăritene”, ci cugetă a lua sub dezbateră numai lucrurile „care se ating de îmbunătățirea (stării) clerului, înaintarea creșterii, luminarea poporului și asigurarea unor drepturi, dela care atarnă un fericit viitoriu a Bisericii răsăritene”.

Apoi „cu pătrunzătoare cuvinte” Episcopul a vorbit despre „mișelătatea” clerului, despre starea înapoiată a școalelor și deci a culturii poporului român. Pentru leuirea acestor rane el prezintă un proiect cu toate doleanțele Românilor. Rezolvarea lor o nădăjduiește, dela „nefărmurita îndurare” și spiritul de dreptate al Monarhului, căruia poporul român i-a fost mersu credincios, precum și pe temeiul Constituției Imperiale din 4 Martie 1849 care asigura popoarelor din Monarhie, egală îndreptățire.

Proiectul doleanțelor prezentat de Episcopul Raț cuprinde un număr de 14 puncte, ultimul cerând îngăduirea unui Sinod eparhial în fiecare an, precizând organizarea, drepturile și datoriile Sinodului.

După înșirarea acestor doleanțe, protocolul cuprinde mențiunea, că Episcopul va avea a prezenta și susține aceste doleanțe în „episcopescul Sinod din Viena” și în fața „prea bunului Monarh”. Protocolul se va descrie în trei exemplare:

unul pentru comisar, altul pentru Episcop și al treilea pentru păstrare în arhivă¹⁾.

După aceasta urmează iscăliturile sinodalilor, în frunte cu comisarul, care semnează nemțește: „Johan v. Atzel, als zu dieser Synode belegierter K. K. Regierungs-Comissär”. Semnează apoi: episcopul „Gerasim Rațiu²⁾ Epp.” și cei 26 de membri.

Preot G. Lițu

Informațiuni

■ Sesiunea ordinară a Sf. Sinod. Sf. Sinod, organul suprem de conducere al treburilor noastre bisericești, s'a întrunit în sesiune ordinară în ziua de 9 Decembrie a. c. sub președinția I. P. S. Patriarh Nicodim. La orele 10 a. m. s'a oficiat un Te-Deum în catedrala sf. Patriarhiei, după care membrii Sf. Sinod s'au întrunit în sala sinodală a Palatului Patriarhal. Dl. Radu Roșculeț, Ministrul Cultelor, a dat citire Decretului Regal de deschidere a sesiunii Sf. Sinod. A luat apoi cuvântul I. P. S. Patriarh Nicodim, care după ce a mulțumit M. S. Regelui și guvernului pentru convocarea Sf. Sinod, a arătat chipul strălucit cum a fost primit la Moscova din prilejul vizitei făcute I. P. S. Patriarh Alexei al Rusiei.

P. C. Părinte Dr. I. Vască, secretar general la Ministerul Cultelor, a citit apoi raportul delegației bisericii ortodoxe române asupra vizitei la Moscova, raport care arată în concluziune ca această vizită a avut drept rezultat reluarea oficială a bunelor raporturi între cele două Biserici surori, precum și cimentarea unei puternice prietenii între poporul român și marele său vecin din Răsărit.

I. P. S. Patriarh Nicodim a adăugat că în curând Biserica noastră va primi vizita I. P. S. Patriarh Alexei al Moscovei.

Luând cuvântul Dl. Ministru R. Roșculeț a vorbit despre caracterul vecinic al Sf. Biserici și despre aportul adus de preoți me în acțiunea de ajutorare a ținuturilor infometate.

În ziua următoare Sf. Sinod și-a continuat lucrările aprobând noile manuale de religie, tipă-

¹⁾ Noi n'am dat peste protocolul original, care lipsește din arhiva Episcopiei. Am folosit un exemplar *rarissim*, tipărit, aflat în posesia P. C. Sale Păr. Dr. Gh. Ciuhandu, căruia i-a căsūt întâmplător în mână. Regretăm că din cauza greutateilor de tipărire nu putem da în anexă, cum plănuișem, întreg Protocolul Sinodului. Derisorii îl pot găsi în *Foata pentru minte, inimă și literatură* pe 1850 pag. 129 și urm. (cf. I. Mateiu: o. c. p. 110, nota 1).

²⁾ Numele de familie al episcopului Gherasim e dat prilej la discuții: e *Raț* sau *Rațiu*? Aducem următoarea lămurire: înainte de anii 1848—49 n'am dat nicăieri peste numele episcopului scris *Rațiu*, ci numai *Raț*, fie cu ortografia germană *Raț*, fie cea maghiară *Rács*, sau românește în cirile *Raf*, cu sunetul *f*, scris cu litera respectivă din alfabetul cirilic. Numai după acești ani am întâlnit numele, scris *Rațiu*, dar mai mult de alții. Pe armele înaintașilor noștri, am păstrat și noi forma *Raț*.

ririle de cărți pentru sf. slujbă și de propagandă, a acordat dispense de vârstă la hirotonie, a aprobat acordarea rangului de arhimandrit la mai mulți călugări și a recunoscut validitatea hirotoniei preoților din Divizia „Tudor Vladimirescu”, hirotonie făcută de Chiriarii ruși la Moscova. Deasemenea s'a acordat profesorilor de religie dreptul de preoți ajutători la o biserică fixată de Chiriarii respectivi, s'a aprobat înființarea unor noi mănăstiri și s'a luat în discuție problema învățământului teologic și a numărului de ore de religie în școlile secundare.

Ultima ședință a Sf. Sinod s'a ținut în ziua de 11 Decembrie a. c. când s'a discutat problema pensionării preoților. S'a hotărât ca această pensionare să aibă loc la vârsta de 70 ani, în cazuri meritorii Înălții Chiriarii putând aviza la prelungirea stagiului de vârstă.

Deasemenea sf. Sinod și-a dat asentimentul pentru abrogarea decretelor legi prin cari au fost modificate art. 41, 42 și 43 din legea de organizare bisericească, a discutat problema raporturilor dintre ierarhia bisericească și Facultățile de Teologie, și a decis ca să se intervină la guvern pentru a se prevedea în bugetul Statului cheltuielile cu funcționarea instanțelor disciplinare apelative și cu Consistorul spiritual central.

■ Cercul catehetic eparhial din Arad a ținut o nouă ședință în ziua de 5 Decembrie a. c. sub prezidenția P. S. Sale Părintelui Episcop Andrei. După cetirea și verificarea procesului verbal luat în ședința anterioară s'au discutat următoarele referate: 1. *Educația religioasă a elevilor cari nu au în program oră de religie* întocmit de D. prof. L. Străjan; 2. *Cercetarea bisericii de către elevi* de Păr. prof. G. Beștea; 3. *Impărtășirea elevilor cu sf. Taine* de Păr. prof. I. Ageu și 4. *Raportul sufletesc dintre profesorul de religie și elevii săi* de Păr. prof. I. Berghian.

La discutarea fiecărui referat P. S. Sa Părintele Episcop Andrei a dat prețioase îndrumări.

Luni 9 Decembrie a. c. Păr. Profesor Dr. P. Corbu a ținut, în cadrele cercului catehetic eparhial, o lecție de model elevilor din cl. VIII dela Școala Normală de băieți tratând subiectul: *Profeșile mesianice*.

■ *Misiune religioasă* a avut loc în comuna Pilul în ziua de Duminecă 1 Decembrie a. c. La sf. Liturghie slujită în sobor, Păr. I. Ungureanu a predicat despre „Păcat și mărturisire”, iar la Școala de Duminecă și la întrunirea de seara C. Sa și Dl. Al. Ruja au vorbit despre: „Unitatea Bisericii”, „Atacurile date contra Bisericii de către sectele religioase” și „Ce am predicat odinioară și ce predicăm acum”. Corul bisericesc condus de vrednicul învățător Hotăran din Pilul ai-a dat o frumoasă contribuție la buna reușită șacestei misiuni.

Concurs

Se publică concurs din oficiu cu termen de 8 zile pentru ocuparea posului de cântăreț bisericesc din parohia Pescari (Holt), protopopiatul Gurahont.

V e n i t e :

1. Folosința celor 3 jugh. pământ ce constituie sesia cantorală.
2. Stolele legale.
3. Salarul dela Stat, pe care parohia nu-l garantează.

I n d a t o r i i :

1. A conlucra cu preotul la toate slujbele oficiose și particulare conștiincios și punctual.
2. A instrui elevii școlii primare în răspunsurile liturgice și Apostolul, cântând cu ei regulat la sf. Liturgie.
3. A face cor bărbătesc ori mixt.
4. A plăti din al său pe eventualul cântăreț ajutor, cum și toate impozitele după beneficiul său.
5. A ajuta la colportajul în parohie.

Reflecții vor dovedi că sunt diplomați ai unei școli de cântăreți. Cererea de concurs, împreună cu actele recerute se vor înainta la Ven. Consiliu Eparhial în termenul concursului, iar candidații se vor prezenta în parohie spre a-și arăta destoinicia în cele cantorale, spre a fi propus spre numire.

Din ad. Cons. Eparh. dela 28 Oct. 1946.

† ANDREI,
Episcop.

Ic. Stavr. Caius Turicu,
consilier referent eparhial

Circulară

Tuturor Oficiilor Protopopești și Parohiale din Eparhia Aradului.

Prea Cucernicii părinți protopopi și preoți, vor aduce la cunoștința credincioșilor că foaia religioasă pentru popor, „CALEA MĂNTUIRII” poate fi abonată pe anul 1947 pentru suma de 16.000 lei (costul a șase ouă).

Celelalte foi similare încă în decursul acestui an au ridicat abonamentul la 20—25.000 lei, noi însă în dorința de a da posibilitate și celor mai săraci să poată abona „CALEA MĂNTUIRII” am fixat abonamentul cel mai mic posibil.

Preoții sunt îndrumați să aducă la cunoștința tuturor credincioșilor cele de mai sus, vor face tablou despre abonații anului 1947, iar tabloul împreună cu abonamentele încasate le vor trimite până la data de 25 Decembrie a. c. la adresa Administrației foii Arad, str. V. Goldie Nr. 11.

Dacă s'ar întâmpla că un oarecare credincios dorește foaia dar nu poate achita abonamentul înainte, pe răspunderea preotului care se va îngriji de plata abonamentului ulterior, i se va trimite foaia.

Consiliul Eparhial.